

Stanovisko č. 3 Poradnej rady európskych sudcov (CCJE) do pozornosti Výboru ministrov Rady Európy o princípoch a pravidlách regulujúcich sudcovské profesionálne správanie, najmä v oblasti etiky, nezlučiteľného správania sa a nestrannosti.

1. Poradná rada európskych sudcov (ďalej len CCJE) vypracovala návrh tohto stanoviska na základe odpovedí členských štátov obsiahnutých v dotazníku a textov pripravených CCJE pracovnou skupinou a odborníkom CCJE na túto problematiku, p. Denisom SALASOM (Francúzsko).
2. Toto stanovisko sa odvoláva na CCJE Stanovisko č. 1(2001) (www.coe.int/legalprof, CCJE (2001) 43) o štandardoch týkajúcich sa nezávislosti justície a nepreložiteľnosti sudcov, predovšetkým body 13, 59, 60 a 71.
3. Pri príprave tohto stanoviska CCJE zohľadnila množstvo iných dokumentov, predovšetkým:
 - OSN „Základné princípy nezávislosti justície“ (1985);
 - Odporúčanie Výboru ministrov Rady Európy k nezávislosti, efektívnosti a úlohe sudcov č. R (94) 12;
 - Európska Charta o štatúte sudcov (1998) (DAJ/DOC(98)23);
 - Kódex sudcovského správania sa, Bangalorský návrh.
4. Toto stanovisko sa týka dvoch hlavných oblastí:
 - princíпов a pravidiel týkajúcich sa sudcovského profesionálneho správania, založených na stanovení etických zásad, ktoré musia spĺňať veľmi vysoké štandardy a môžu byť zapracované do súpisov pravidiel vypracovaných sudcami samotnými (A);
 - princípy a procesné pravidlá týkajúce sa trestnej, občianskoprávnej a disciplinárnej zodpovednosti sudcov(B).
5. V tomto kontexte si CCJE kládla otázku, či existujúce pravidlá a princípy boli vo všetkých oblastiach konzistentné s nezávislosťou a nestrannosťou tribunálov vyžadovaných Európskym dohovorom o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „Dohovor“).
6. CCJE z tohto dôvodu hľadala odpoveď na nasledujúce otázky:
 - Aké pravidlá správania sa by sa mali aplikovať na sudcov?
 - Ako by mali byť tieto pravidlá formulované?
 - Čo v prípade, ak sa bude mať na sudcu vzťahovať trestná, občianskoprávna, resp. disciplinárna zodpovednosť?
7. CCJE verí, že odpovede na tieto otázky povedú k implementácii návrhu globálneho akčného plánu pre sudcov v Európe, najmä pokiaľ ide o stanovenie priorít súvisiacich s právami a zodpovednosťou sudcov, profesionálnym správaním sa a etikou (pozri CCJE dok. (2001)24, dodatok A, časť III B) a v tomto kontexte sa odvoláva na svoje závery obsiahnuté v bodoch 49, 50, 75, 76 a 77 nižšie.

A. ŠTANDARDY SUDCOVSKÉHO SPRÁVANIA SA

8. O etických aspektoch sudcovského správania sa je potrebné diskutovať z rôznych dôvodov. Metódy používané pri rozhodovaní sporov musia vždy vzbudzovať dôveru. Právomoci dané sudcom sú striktné spájané s hodnotami spravodlivosti,

pravdivosti a slobody. Pravidlá správania sa vzťahujúce sa na sudcov sú praktickým dôsledkom týchto hodnôt a predpokladom dôvery v chod justície.

9. Dôvera v súdny systém je o to viac dôležitá z pohľadu narastajúcej globalizácie súdnych sporov a širokej cirkulácie rozsudkov. Navyše, v demokratickom právnom štáte je verejnosť oprávnená očakávať, že budú stanovené všeobecné princípy kompatibilné s myšlienkou spravodlivého súdneho konania a garantovaním základných práv. Bremeno spočívajúce na sudcoch bolo zavedené za účelom garancie ich nestrannosti a efektívnosti ich práce.

1°) Ktoré princípy správania sa majú byť aplikované na sudcov?

10. Každá analýza pravidiel regulujúcich profesionálne požiadavky aplikovateľné na sudcov má obsahovať posúdenie základných princípov a sledovaných cieľov.
11. Akékoľvek metódy sa používajú pri výbere sudcov a ich ďalšom vzdelávaní a akokoľvek široký je ich mandát, sudcom sú zverené právomoci a operujú vo sférach, ktoré zasahujú do všetkých oblastí ľudských životov. Nedávne prieskumy svedčia o tom, že zo všetkých verejných autorít je to práve justícia, ktorá sa v Európskych krajinách zmenila najviac. V posledných rokoch demokratické spoločnosti zvýšili nároky na ich súdne systémy. Narastajúci pluralizmus našich spoločností vedie každú skupinu k tomu, že hľadá uznanie resp. ochranu, ktorej sa jej nie vždy dostane. Zatiaľ čo architektúra demokracií bola hlboko ovplyvnená, národné rozdiely zostali. Je samozrejmé, že východoeurópske krajiny, ktoré sa rozvíjajú z totalitných režimov, chápu právo a spravodlivosť ako poskytujúce neodmysliteľnú legitimitu pre rekonštrukciu demokracie. Tam viac, ako kdektoľvek inde, justičný systém presadzuje sám seba vo vzťahu k ostatným mociam v štáte prostredníctvom svojej funkcie súdneho dohľadu.
12. Právomoci zverené sudcom nie sú predmetom len vnútroštátnej právnej úpravy, vyjadrenie vôle národa, ale podliehajú tiež princípom medzinárodného práva a spravodlivosti uznávaným v moderných demokratických spoločnostiach.
13. Dôvodom prečo sú tieto právomoci zverené sudcom je, aby mohli vykonávať spravodlivosť aplikovaním zákonov a tým garantovať, že každá osoba môže pokojne užívať svoje práva a/alebo majetok, ktoré jej podľa práva patria a ktorých bola alebo môže byť nespravodlivo zbavená.
14. Tento cieľ je vyjadrený v článku 6 Dohovoru, ktorý, hovoriac čisto z pohľadu užívateľov justičného systému, hovorí, že „každý má právo na spravodlivé a verejné pojednanie veci v primeranom čase pred nezávislým a nestranným tribunálom ustanoveným zákonom“. Dohovor zdôrazňuje garancie ktoré sú poskytnuté účastníkom konania a stanovuje princípy na ktorých sú založené sudcovské povinnosti, nezávislosť a nestrannosť, bez toho, aby navrhoval, že sudcovia sú všemocní.
15. V posledných rokoch sa objavili určité náznaky potreby posilnenia záruk sudcovskej nezávislosti a nestrannosti; boli ustanovené nezávislé orgány za účelom ochrany súdnej moci pred neprimeranými zásahmi; význam Dohovoru narástol a dostal sa do povedomia prostredníctvom judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva v Štrasburgu (ďalej len ESLP) a vnútroštátnych súdov.
16. Nezávislosť sudcu je základným princípom a právom občanov každého štátu, vrátane jeho sudcov. Má individuálny aj inštitucionálny aspekt. Moderný demokratický štát je založený na trojdelení štátnej moci. Každý individuálny sudca musí urobiť všetko, aby presadzoval nezávislosť súdnej moci na obidvoch úrovniach. Inštitucionálnej aj individuálnej. Potreba tejto nezávislosti je detailne rozpracovaná v Stanovisku CCJE č. 1(2001), body 10-13. Ako je tam uvedené, nezávislosť je neoddeliteľným doplnkom a predpokladom nestrannosti sudcu, ktorá je základom pre dôveryhodnosť justičného systému a dôveru, ktorú by mal v demokratickej spoločnosti vzbudzovať.
17. Článok 2 „Základných princípov nezávislosti justície“ prijatých OSN v roku 1985 hovorí, že „sudcovia musia rozhodovať nestranne, len na základe faktov a v súlade so zákonom bez akýchkoľvek obmedzení, neprimeraných vplyvov,

výhod, nátlakov, hrozieb alebo ovplyvňovania, priameho alebo nepriameho, z ktorejkoľvek strany, alebo z akéhokoľvek dôvodu. Podľa čl. 8, sudcovia „ sa musia vždy správať tak, aby chránili vážnosť svojej funkcie a nestrannosť a nezávislosť súdnej moci.“

18. V Odporúčaní Výboru ministrov Rady Európy č. R (94) 12 o nezávislosti, efektívnosti a úlohe sudcov (Princíp I.2.d) sa uvádza, že „sudcovia musia mať neobmedzenú slobodu rozhodovať vo veci nestranne, v súlade s ich svedomím a ich interpretáciou faktov a podľa prevládajúcich pravidiel práva.“
19. Európska charta o štatúte sudcov indikuje, že postavenie sudcu mu musí zabezpečovať nestrannosť, ktorú sú všetci členovia verejnosti oprávnení očakávať od súdov (paragraf 1.1). CCJE sa s týmto ustanovením Charty plne stotožňuje.
20. Nestrannosť je determinovaná ESĽP jednak zo subjektívnej stránky, ktorá berie do úvahy osobné presvedčenie, alebo záujem konkrétneho sudcu v danej veci a podľa objektívneho testu, cieľom ktorého je zistiť, či sudcom ponúkané garancie sú dostatočné na vylúčenie akýchkoľvek legitímnych pochybností v tomto smere.
21. Sudcovia musia za všetkých okolností konať nestranne, aby ubezpečili verejnosť, že neexistuje žiadny legitímny dôvod, aby boli podozriví zo zaujatosti. V tejto súvislosti musí byť nestrannosť zjavná tak pri výkone sudcovských povinností ako aj pri vykonávaní iných aktivít.

a. Nestrannosť a vystupovanie sudcov pri vykonávaní funkcie

22. Dôvera a rešpekt verejnosti voči súdnej moci sú garanciami efektívnosti justičného systému: správanie sa sudcov pri plnení ich profesionálnych povinností je pochopiteľne vnímané členmi spoločnosti ako základ pre hodnovernosť súdov.
23. Sudcovia preto musia vykonávať ich povinnosti bez akéhokoľvek zvýhodňovania, predsudkov alebo prejavov zaujatosti. Nesmú dospieť k rozhodnutiu na základe ničoho iného, než čo spadá pod aplikáciu pravidiel práva. Počas rozhodovania veci nesmú úmyselne urobiť žiadne komentáre, ktoré by mohli dôvodne vzbudzovať určitý stupeň prejudikovania rozhodnutia vo veci, alebo ktoré by mohli ovplyvniť spravodlivosť procesu. Musia venovať primeranú pozornosť všetkým osobám (napr. účastníkom, svedkom, advokátom) bez akéhokoľvek rozdielu založeného na nezákonnom podklade alebo nezlučiteľného s riadnym výkonom ich funkcie. Pri výkone funkcie musí byť ich profesionálna spôsobilosť evidentná.
24. Sudcovia tiež musia vykonávať ich funkciu s primeraným rešpektom princípu rovnakého zaobchádzania s účastníkmi konania, vyhnúť sa akejkoľvek zaujatosti a diskriminácii, majú na zreteli rovnováhu medzi stranami a zaistiť, aby sa každému dostalo spravodlivého procesu.
25. Efektívnosť justičného systému tiež vyžaduje, aby sudcovia mali vysoký stupeň profesionálneho povedomia. Prostredníctvom celoživotného vzdelávania, poskytujúceho im primeranú kvalifikáciu, musia zabezpečiť udržiavanie vysokého stupňa profesionálnej odbornosti.
26. Sudcovia tiež musia plniť svoje povinnosti starostlivo a v primeranom čase. Na dosiahnutie tohto cieľa je potrebné, aby boli vhodne vybavení tak po stránke materiálno technickej, ako aj personálnej. Takto vybavení majú byť schopní splniť záväzok v zmysle čl. 6 Dohovoru, vyniesť rozsudok v primeranom čase.

b. Nestrannosť a správanie sa sudcov mimo výkonu ich funkcie

27. Sudcovia nemôžu byť izolovaní od spoločnosti v ktorej žijú, keďže súdny systém môže fungovať riadne len ak sú sudcovia v kontakte s realitou. Navyše, aj sudcovia, ako občania, požívajú základné práva a slobody garantované najmä Dohovorom (sloboda prejavu, náboženstva atď.). Vo všeobecnosti by preto mali byť slobodní pri výbere ich mimo profesionálnych aktivít.
28. Avšak, takéto aktivity môžu ohroziť ich nestrannosť, dokonca niekedy aj ich nezávislosť. Preto musí byť stanovená rozumná rovnováha medzi stupňom, po

ktorý môžu byť sudcovia zahrnutí do spoločnosti a požiadavkou, aby boli, a aby boli aj vnímaní, ako nestranní a nezávislí pri výkone ich funkcie. Pri tejto poslednej analýze musí byť vždy zodpovedaná otázka, či v konkrétnom spoločenskom kontexte a z pohľadu primerane informovaného pozorovateľa, sudca vykonával takú aktivitu, ktorá by objektívne mohla kompromitovať jeho/jej nezávislosť alebo nestrannosť.

29. Sudcovia by sa v súkromnom živote mali správať decentne. Z pohľadu kultúrnej diverzity členských štátov Rady Európy a konštantnej evolúcie morálnych hodnôt, štandardy aplikovateľné na správanie sa sudcov v ich súkromnom živote sa nedajú príliš precízne stanoviť. CCJE podporuje v rámci justície ustanovenie jednej alebo viacerých osôb alebo orgánov, ktoré by mali konzultatívnu a poradnú úlohu a boli by k dispozícii pre sudcov kedykoľvek by mali pochybnosti, či určitá aktivita v ich súkromnom živote je kompatibilná s ich postavením. Aby mohli plniť tieto funkcie, takéto osoby resp. orgány by mali byť založené pod záštitou najvyššieho súdu alebo sudcovských organizácií. V každom prípade musia byť oddelené a sledovať iné ciele než existujúce orgány zodpovedné za ukladanie disciplinárnych sankcií.
30. Sudcovská angažovanosť v politických aktivitách spôsobuje viacero vážnych problémov. Samozrejme, sudcovia zostávajú občanmi a musia mať možnosť vykonávať politické práva ktoré sú priznané všetkým občanom. Avšak, z pohľadu práva na spravodlivý proces a legitímnych očakávaní verejnosti, musia byť sudcovia zdržanliví pri verejných politických aktivitách. Niektoré štáty zahrnuli túto zásadu do disciplinárnych pravidiel a sankcionujú akékoľvek správanie sa sudcu, ktoré je v rozpore s jeho povinnosťou správať sa rezervovane. Tieto štáty tiež explicitne upravili, že sudcovské povinnosti sú nekompatibilné s určitými politickými mandátmi (v národnom parlamente, Európskom parlamente, resp. v miestnej správe), niekedy sú dokonca tieto posty zakázané aj pre manželských partnerov sudcov.
31. Vo všeobecnosti je nevyhnutné zvažovať účasť sudcov na verejných diskusiách politického charakteru. V záujme ochrany dôvery verejnosti v justičný systém sudcovia nesmú sami seba vystavovať politickým útokom, ktoré sú nezlučiteľné s neutralitou ktorá sa od súdnej moci vyžaduje.
32. Z odpovedí na dotazník je zjavné, že v niektorých štátoch je pohľad na sudcovskú angažovanosť v politike reštriktívny.
33. Diskusia v rámci CCJE ukázala potrebu stanoviť rovnováhu medzi právom sudcov na slobodu názoru a prejavu a požiadavkou neutrality. Pre sudcov je preto nevyhnutné, navzdory tomu, že ich členstvo v politickej strane alebo ich účasť na verejných diskusiách o hlavných problémoch v spoločnosti nemôže byť zakázaná, zdržať sa minimálne akýchkoľvek politických aktivít spôsobilých spochybniť ich nezávislosť alebo ohroziť zdanie sa nestrannosti.
34. Avšak, sudcovia by mali mať možnosť zúčastňovať sa určitých diskusií týkajúcich sa národnej justičnej politiky. Mali by mať možnosť poskytovať konzultácie a hrať aktívnu úlohu pri príprave legislatívy týkajúcej sa ich postavenia a všeobecne fungovania justičného systému. Tu sa vynára tiež otázka, či sudcovia môžu byť v odboroch. Vzhľadom na ich právo na slobodu názorov a prejavu sudcovia môžu využívať svoje právo vstupovať do odborov (sloboda združovania), avšak s obmedzením práva na štrajk.
35. Práca v rôznych oblastiach ponúka sudcom možnosť rozširovať si horizont a uvedomovanie si problémov v spoločnosti, čím si dopĺňajú vedomosti potrebné pri výkone funkcie. Napriek tomu to zahŕňa v sebe nezanedbateľné riziko: môže to byť vnímané ako v rozpore s princípom delenia moci a tiež to môže oslabiť pohľad verejnosti na nestrannosť a nezávislosť sudcov.
36. Otázka zainteresovanosti sudcov na určitých vládnych aktivitách, ako je napríklad pôsobenie v ministerskom kabinete, spôsobuje konkrétne problémy. Nič nebráni sudcovi, aby vykonával funkciu v administratívnom aparáte ministerstva (napríklad oddelenie civilnej alebo trestnej legislatívy na ministerstve spravodlivosti); avšak záležitosť je oveľa delikátnejšia vo vzťahu v sudcovi, ktorý

sa stane členom ministerského kabinetu. Ministri sú oprávnení ustanoviť kohokoľvek, koho chcú, za člena svojho kabinetu, avšak ako blízki spolupracovníci ministra títo ľudia participujú do určitej miery aj na ministerských politických aktivitách. V takom prípade predtým, ako sudca začne pracovať v ministerskom kabinete, by bolo ideálne získať stanovisko nezávislého orgánu zodpovedného za ustanovovanie sudcov do funkcie, aby tento orgán stanovil pravidlá správania sa v každom jednom konkrétnom prípade.

c. Nestrannosť a ostatné profesionálne aktivity sudcov

37. Špecifický charakter sudcovskej funkcie a potreba udržiavania vážnosti funkcie a ochrany sudcov od všetkých druhov vplyvov znamená, že sudcovia sa majú správať tak, aby sa vyhli konfliktu záujmov alebo zneužitia moci. To si vyžaduje, aby sa sudcovia zdržali akýchkoľvek profesionálnych aktivít, ktoré ich môžu odkloniť od ich sudcovských povinností, alebo spôsobiť, že sa budú sudcovským povinnostiam venovať len čiastočne. V niektorých štátoch je nezlučiteľnosť funkcie sudcu jasne definovaná v sudcovských zákonoch a predstavitelia súdnej moci majú zakázané vykonávať akékoľvek iné profesionálne alebo platené aktivity okrem pedagogických, vedeckých, výskumných alebo umeleckých.
38. Rôzne krajiny sa snažia riešiť problém nezlučiteľných aktivít s rôznym výsledkom (stručný sumár je uvedený v prílohe) a rôznymi prostriedkami, hoci v každom prípade so všeobecným cieľom vyhnúť sa vytvoreniu neprekonateľnej bariéry medzi sudcami a spoločnosťou.
39. CCJE sa domnieva, že pravidlá profesionálneho správania sa majú od sudcov vyžadovať, aby sa vyhýbali akýmkoľvek aktivitám, ktoré by boli spôsobilé kompromitovať vážnosť ich funkcie a minimalizovaním vzniku rizika konfliktu záujmov udržiavať dôveru verejnosti v súdny systém. Za týmto účelom by sa mali zdržať akýchkoľvek dodatočných profesionálnych aktivít, ktoré môžu obmedziť ich nezávislosť a ohroziť ich nestrannosť. V tomto kontexte sa CCJE hlási k ustanoveniam Európskej charty o štatúte sudcov, podľa ktorých sloboda sudcov vykonávať aktivity mimo ich sudcovského mandátu „nemôže byť obmedzená, okrem tých prípadov, keď sú takéto aktivity nezlučiteľné s dôverou v sudcu, nestrannosťou alebo nezávislosťou sudcu, alebo jeho/jej spôsobilosťou konať starostlivo a v primeranom čase vo veciach, ktoré rozhoduje“ (par. 4.2.). Európska charta tiež uznáva právo sudcov združovať sa v profesionálnych organizáciách a slobodu prejavu (par. 1.7.) v záujme vyhnúť sa „prehnanej prítomnosti“, ktorá by mohla postaviť bariéru medzi spoločnosťou a sudcami samými (par. 4.3.). Napriek všetkému je dôležité, aby sudcovia podstatnú časť svojho pracovného času venovali výkonu sudcovských povinností a neboli presviedčaní, aby venovali prehnanú pozornosť mimo súdnym aktivitám. Zvýšené riziko venovania sa takýmto aktivitám hrozí najmä v tých prípadoch, keď sú platené. Presná hranica medzi tým, čo je dovolené a čo nie musí byť napriek všetkému stanovená na národnej úrovni a to je úloha aj pre osobu alebo orgán odporučený v bode 29 uvedenom vyššie.

d. Nestrannosť a vzťahy medzi sudcami a médiami

40. V niektorých, najmä západných európskych krajinách, je všeobecný trend, že médiá prejavujú väčší záujem o sudcovské záležitosti, najmä v trestnej oblasti. Vzhľadom na vzťahy, ktoré môžu vzniknúť medzi sudcami a novinármi, existuje riziko, že spôsob, ako sudcovia vystupujú, môže byť ovplyvnený novinármi. V tejto súvislosti CCJE upozorňuje na Stanovisko CCJE č. 1 (2001) ktoré hovorí, že kým sloboda tlače je výsadným princípom, súdne konanie musí byť chránené pred neprimeraným vonkajším nátlakom. Z toho vyplýva, že sudcovia musia byť v ich vzťahoch s novinármi opatrní a spôsobilí zachovať svoju nezávislosť a nestrannosť, zabrániť vzniku akýchkoľvek osobných výhod zo vzťahov s novinármi a zdržať sa akýchkoľvek neodôvodnených komentárov k veciam,

v ktorých rozhodujú. Právo verejnosti na informácie je bezpochyby základným princípom vyplývajúcim z čl. 10 Dohovoru. Z neho vyplýva, že sudca splní legitímne očakávanie občanov jasne odôvodneným rozhodnutím. Sudcovia majú mať možnosť pripraviť sumár alebo komuniké objasňujúce zmysel alebo význam ich rozhodnutí pre verejnosť. Okrem toho, v krajinách, kde sú sudcovia zapojení do kriminálneho vyšetrovania, je vhodné zosúladiť potrebné obmedzenia vzťahujúce sa na kauzy, ktoré vyšetrojú, s právom na informácie. Iba za takých podmienok môžu sudcovia slobodne plniť ich úlohy bez strachu z mediálneho tlaku. CCJE so záujmom zaregistrovala v niektorých krajinách zavedenie inštitútu hovorca resp. ustanoveného sudcu, zodpovedného za styk s médiami vo veciach, o ktoré má verejnosť záujem.

2°) Ako by mali byť pravidlá správania sa formulované?

41. Kontinentálna justičná tradícia silno podporuje myšlienku kodifikácie. Niektoré krajiny už kódexy správania sa majú vo verejnom sektore (polícia), v regulovaných profesiách (advokáti, lekári) a v súkromnom sektore (novinári). Etické kódexy boli nedávno zavedené aj pre sudcov, najmä vo východoeurópskych krajinách, nasledujúc príklad USA.
42. Najstarší je taliansky „Etický kódex“ schválený 7. mája 1994 Talianskou asociáciou sudcov, stavovskou organizáciou sudcov. Slovo „kódex“ je nenáležité, nakoľko kódex pozostáva zo 14 článkov, ktoré upravujú správanie sa sudcov (vrátane predsedov súdov) v celosti a zahŕňa verejných žalobcov. Je zrejmé, že kódex neupravuje disciplinárne alebo trestné pravidlá, ale je samoregulačným nástrojom vytvoreným sudcami samotnými. Článok 1 stanovuje všeobecný princíp: „ V spoločenskom živote sa sudca musí správať s vážnosťou a vhodne a zachovávať pozornosť k verejnému záujmu. V rámci výkonu funkčných povinností a v každom profesionálnom akte musí byť inšpirovaný hodnotami osobnej nezištnosti, nezávislosti a nestrannosti“.
43. Iné krajiny, ako Estónsko, Litva, Ukrajina, Moldavsko, Slovinsko, Česká republika a Slovensko majú „etický kódex sudcov“, alebo „princípy správania sa“ schválené delegátmi na zhromaždení sudcov, ktoré sa odlišujú od disciplinárnych pravidiel.
44. Kódexy správania sa majú niekoľko dôležitých výhod: za prvé, pomáhajú sudcom vyriešiť otázky profesionálnej etiky, dávajúc im autonómiu v ich rozhodovaní a garantujúc ich nezávislosť od ostatných autorít. Za druhé, informujú verejnosť o štandardoch správania sa, ktoré môže oprávnené od sudcov očakávať. Za tretie, podieľajú sa na uistení verejnosti, že súdna moc je spravovaná nezávisle a nestranne.
45. Akokoľvek, CCJE upozorňuje, že nezávislosť a nestrannosť nemôže byť chránená iba princípmi správania sa a že početné zákonné a procesné pravidlá by tiež mali hrať určitú rolu. Štandardy profesionálneho správania sa je potrebné odlišovať od zákonných a disciplinárnych pravidiel. Vyjadrujú schopnosť profesie reflektovať svoju funkčnosť v hodnotách zodpovedajúcich očakávaniam verejnosti, oproti právomociam, ktoré jej boli zverené. Toto sú samoregulačné štandardy, ktoré obsahujú poznanie, že aplikácia práva nie je mechanickým cvičením, zahŕňa reálnu diskrečnú právomoc a stavia sudcov do vzťahu zodpovednosti k sebe samým a k verejnosti.
46. Kódexy profesionálneho správania sa spôsobujú tiež množstvo problémov. Napríklad môžu vyvolať dojem, že obsahujú všetky pravidlá a všetko čo nie je zakázané, je dovolené. Majú tendenciu zjednodušovať situácie a napokon vyvolávajú dojem, že tieto štandardy správania sa sú fixované na určité časové obdobie, zatiaľ čo v skutočnosti sa neustále vyvíjajú. CCJE navrhuje, aby sa diskutovalo a pripravovali radšej „prehľady pravidiel profesionálneho správania sa“ než kódexy.
47. CCJE si uvedomuje, že prípravu takýchto prehľadov bude potrebné podporovať v každej krajine, aj keď nie sú jedinou cestou, ako rozširovať pravidlá profesionálneho správania sa, keďže:

- náležité základné a ďalšie vzdelávanie tiež môže zohrávať úlohu pri príprave a rozširovaní pravidiel profesionálneho správania;
- v štátoch, v ktorých existujú, sa súdne inšpektoráty na základe výsledkov svojich zistení o sudcovskom správaní sa tiež môžu podieľať na vývoji etického myslenia; ich názory môžu byť sprístupnené vo výročných správach;
- nezávislé autority opísané v Európskej charte o štatúte sudcov, pokiaľ sa podieľajú na disciplinárnych procesoch, vo svojich rozhodnutiach vysvetľujú sudcovské záväzky a povinnosti; ak sa tieto rozhodnutia uverejnia vhodnou formou, uvedomenie si základných hodnôt môže rásť efektívnejšie;
- v rámci súdnej správy môžu byť zostavené skupiny na vysokej úrovni, zložené z reprezentantov rôznych záujmov, na posúdenie problematiky etických pravidiel a ich poznatky rozširovať;
- stavovské organizácie môžu slúžiť ako príslušné fóra na diskusiu o sudcovskej zodpovednosti a deontológii; ony môžu poskytovať priestor na široké oboznamovanie sa s pravidlami správania sa sudcov v sudcovských kruhoch.

48. CCJE by chcela pripomenúť, že v záujme poskytnutia nevyhnutnej ochrany sudcovskej nezávislosti, akékoľvek prehľady štandardov profesionálneho správania sa musia byť založené na dvoch základných princípoch:

- i) v prvom rade musia určiť základné princípy profesionálneho správania sa. Musia mať na zreteli všeobecnú nemožnosť zostaviť kompletný zoznam vopred určených aktivít, ktoré sú pre sudcu zakázané; stanovené princípy majú slúžiť predovšetkým ako samoregulačný nástroj pre sudcov, t. j. všeobecné pravidlá, ako sprievodca pre ich aktivity. Ďalej, hoci pravidlá správania sa a disciplinárne pravidlá aplikovateľné na sudcov sa vzájomne prekrývajú a vzájomne na seba pôsobia, tieto musia zostať nezávislé v tom zmysle, že porušenie etického pravidla nesmie samo osebe znamenať disciplinárne previnenie, alebo byť posudzované ako civilný alebo trestný delikt;
- ii) za druhé, princípy profesionálneho správania sa musia byť navrhnuté sudcami samotnými. Majú to byť samoregulačné nástroje vygenerované sudcami, ktoré umožnia sudcovskej autorite získať legitimitu účinkovaním podľa všeobecne akceptovaných etických štandardov. Pod záštitou osoby, alebo orgánu uvedeného v bode 29, ktorá môže tiež zohrávať dôležitú úlohu pri vysvetľovaní resp. interpretácii pravidiel správania sa, môže byť organizovaná široká diskusia.

3°) Závery štandardov správania sa

49. CCJE má za to, že:

- i) sudcovia by sa mali v ich profesionálnych aktivitách riadiť princípmi profesionálneho správania sa,
- ii) tieto pravidlá majú sudcom poskytovať návod na to, ako postupovať, aby im pomáhali prekonať prekážky, ktorým musia čeliť pokiaľ ide o ich nezávislosť a nestrannosť,
- iii) tieto princípy musia byť zostavené sudcami samotnými a byť úplne oddelené od sudcovského disciplinárneho systému,
- iv) je žiaduce v každom štáte určiť jeden alebo viacero orgánov, alebo osôb v rámci justície, ktoré by radili sudcom, ktorí sú konfrontovaní s problémami týkajúcimi sa etiky, resp. kompatibility ich mimosúdnych aktivít s ich postavením.

50. Pokiaľ ide o pravidlá správania sa jednotlivých sudcov, CCJE má za to, že:

- i) každý jeden sudca musí robiť všetko pre zachovanie sudcovskej nezávislosti tak na inštitucionálnej, ako aj individuálnej úrovni,
- ii) sudcovia sa musia správať bezúhonne pri výkone funkcie aj v ich súkromnom živote,
- iii) v každej situácii musia voliť taký prístup, ktorý je, aj sa zdá byť, nestranný,
- iv) musia vykonávať svoje povinnosti bez uprednostňovania kohokoľvek a bez skutočnej, resp. zjavnej, zaujatosti alebo predsudkov,
- v) k svojim rozhodnutiam musia dospieť na základe posúdenia všetkých relevantných faktov pri aplikácii príslušných právnych predpisov, vylúčiac akékoľvek iné pohnútky,
- vi) musia brať ohľad na všetky osoby, ktoré sa zúčastňujú súdneho konania, alebo ktorých práva môžu byť dotknuté,
- vii) musia vykonávať svoje povinnosti so zreteľom na rovnaké zaobchádzanie so stranami, aby sa vyhli akejkoľvek zaujatosti alebo diskriminácii, majúc na pamäti zachovanie rovnováhy medzi stranami pri súčasnom zachovaní práva na spravodlivé súdne konanie,
- viii) vo vzťahoch s médiami musia byť obozretní, v záujme zachovania nezávislosti a nestrannosti sa musia vyhýbať akýmkoľvek osobným výhodám zo vzťahov s médiami a zdržať sa nedôvodných komentárov vo vzťahu k prípadom, ktoré prejednávajú,
- ix) musia garantovať zachovanie vysokého stupňa profesionálnej spôsobilosti,
- x) musia mať vysoký stupeň profesionálneho povedomia a byť spôsobilí konať vo veci s náležitou starostlivosťou v záujme splnenia požiadavky na rozhodnutie prípadu v primeranom čase,
- xi) väčšinu svojho pracovného času majú venovať výkonu sudcovskej funkcie a s ňou súvisiacim aktivitám,
- xii) musia sa zdržať akýchkoľvek politických aktivít ktoré by mohli spochybníť ich nezávislosť a spôsobiť ujmu na ich imidži nestrannosti.

B. TRESTNÁ, OBČIANSKOPRÁVNA A DISCIPLINÁRNA ZODPOVEDNOSŤ SUDCOV

4°) Ako trestnú, občianskoprávnu a disciplinárnu zodpovednosť aplikovať na sudcov?

51. V dôsledku moci a dôvery, ktorú spoločnosť zverila sudcom, musia existovať určité prostriedky, ako brať sudcov na zodpovednosť, dokonca odvolať ich z funkcie v prípadoch, ak ich neslušné správanie sa dosiahne takú vážnosť, že to odôvodňuje daný postup. Potreba opatrnosti pri posudzovaní akejkoľvek takejto aktivity vyplýva z ochrany sudcovskej nezávislosti a slobody od neprimeraného vplyvu. Na základe toho CCJE považuje za potrebné obrátiť pozornosť na tému trestnej, občianskoprávnej a disciplinárnej zodpovednosti sudcov. V praxi je to potenciálne disciplinárna zodpovednosť sudcov, ktorá je najdôležitejšia.

a. Trestná zodpovednosť

52. Sudcovia, ktorí pri výkone funkcie spáchajú čokoľvek, čo je podľa okolností považované za trestný čin (napr. zoberú úplatok) sa nemôžu dovolávať imunity voči bežnému trestnému stíhaniu. Odpovede na dotazník ukázali, že v niektorých krajinách môže aj dobromyseľné zlyhanie sudcu viesť k trestnej zodpovednosti. Napríklad vo Švédsku a v Rakúsku sudcovia (zaradení medzi ostatných verejných činiteľov) môžu byť potrestaní (napr. pokutou) v niektorých prípadoch hrubej nedbanlivosti (napr. ak niekoho držia alebo pošlú do väzenia na príliš dlhú dobu).

53. Napriek tomu, že súčasná prax celkom nevylučuje trestnú zodpovednosť sudcov v prípade neúmyselného zlyhania pri výkone funkcie, CCJE neoceňuje

zavedenie takejto zodpovednosti či už všeobecne akceptovateľnej, alebo ako podporovania hodnej. Sudca by nemal pracovať pod hrozbou uloženia finančnej pokuty, ešte menej pod hrozbou uväznenia, prítomnosť ktorej môže, aj keď podvedome, ovplyvniť jeho rozhodnutie.

54. V niektorých európskych štátoch sa stali bežnými šikanózne trestné stíhanie iniciované sťažovateľmi, ktorým sa stal sudca nesympatický. CCJE je toho názoru, že v krajinách, kde sa trestné stíhanie alebo vyšetrovanie môže začať aj na základe podnetu individuálneho súkromného subjektu, by mal existovať mechanizmus, ktorý by umožňoval zabrániť alebo zastaviť také vyšetrovanie, alebo stíhanie proti sudcovi, súvisiace s výkonom jeho funkcie, ak neexistujú náležité fakty svedčiacie o tom, že na strane sudcu existuje trestná zodpovednosť.

b. Občianskoprávna zodpovednosť

55. Rovnaké kritériá, ako sú uvedené v bode 53 sa použijú aj v prípade osobného postihu sudcu v prípade občianskoprávnej zodpovednosti za následky jeho nesprávneho rozhodnutia alebo iných zlyhaní (napr. prieťahy v konaní). Všeobecne platí, že sudcovia nemajú niesť osobnú zodpovednosť za pochybenia ktorých sa dopustia v dobrej viere pri výkone ich funkcie. Nesprávnosti v rozhodovaní, či už hmotnoprávne alebo procesné, pri výklade alebo aplikácii práva, alebo pri hodnotení dôkazov, majú byť predmetom posúdenia v odvolacom konaní; ostatné pochybenia, ktoré nemôžu byť napravené týmto spôsobom (vrátane napr. zbytočných prieťahov), môžu nanajvýš viesť k podaniu žaloby nespokojným účastníkom konania proti štátu. Že za určitých okolností môže byť štát podľa Dohovoru zodpovedný a zaviazaný na náhradu škody je iný prípad, ktorého sa toto Stanovisko priamo netýka.
56. Existujú však európske štáty, v ktorých sudca môže čeliť občianskoprávnej zodpovednosti za hrubé pochybenia v rozhodnutiach, alebo iné vážne zlyhanie, na základe podnetu štátu potom, ako je nespokojnému účastníkovi konania priznaná náhrada škody proti štátu. Napríklad v Českej republike môže byť štát zodpovedný za škodu spôsobenú nezákonným rozhodnutím, alebo nesprávnym postupom sudcu, ale môže regresom žiadať náhradu od sudcu, ak je jeho zodpovednosť preukázaná v trestnom alebo disciplinárnom konaní.
57. Európska charta o štatúte sudcov sa zaoberá nad možnosťou regresných konaní tohto charakteru v paragrafe 5.2. textu – s garanciou, že prioritne musí byť získaný súhlas od autority s väčšinou reprezentáciou sudcov, ako odporúča v paragrafe 43 Stanovisko CCJE č. 1 (2001). Komentár ku Charte zdôrazňuje v paragrafe 5. 2 potrebu obmedzenia sudcovskej občianskoprávnej zodpovednosti na (a) náhradu štátu za (b) „hrubú a neospravedliteľnú nedbalosť“ na základe (c) súdneho procesu (d) vyžadujúc predchádzajúci súhlas nezávislej autority. CCJE sa hlási ku všetkým týmto bodom a ide ďalej. Výklad a aplikácia pojmu „hrubá a neospravedliteľná nedbalosť“ je často náročná. Ak by bola akákoľvek možnosť štátu podať regresnú žalobu, sudca by musel byť bližšie zainteresovaný už v štádiu podania žaloby proti štátu. CCJE zastáva názor, že nie je vhodné, aby vo vzťahu k rozhodovacej činnosti bol sudca vystavený akejkolvek občianskoprávnej zodpovednosti, ani regresnej náhrade voči štátu, okrem prípadov úmyselného zavinenia.

c. Disciplinárna zodpovednosť

58. Všetky právne systémy potrebujú určitú formu disciplinárneho systému, aj keď je evidentné z odpovedí rôznych členských štátov na dotazník, že oveľa viac krajín potrebuje takéhoto systému priamo pociťuje, hoci iné sú proti. Základný rozdiel je medzi „common – law“ krajinami, s malým počtom sudcov ustanovených spomedzi skúsených právnikov vykonávajúcich prax a „civil – law“ krajín s väčšou a v priemere mladšou komunitou kariérnych sudcov.
59. Otázky ktoré vyvstávajú sú:

- i) Aké správanie môže sudcu priviesť k nebezpečenstvu disciplinárneho stíhania?
- ii) Kým a ako môže byť takéto stíhanie iniciované?
- iii) Kým a ako môže byť ukončené?
- iv) Aké sankcie môžu byť uložené za zlé správanie preukázané v disciplinárnom konaní?

60. Pokiaľ ide o otázku i), prvé s čím sa CCJE stotožňuje (zopakujúc v podstate závery vyslovené už skôr v tomto Stanovisku) je to, že nie je správne dávať do súvisu porušenie pravidiel profesionálneho správania sa, v užšom slova zmysle, so zlým správaním, ktoré môže potenciálne viesť k uloženiu disciplinárnej sankcie. Profesionálne štandardy, ktoré boli predmetom prvej časti tohto Stanoviska predstavujú najlepšiu prax, ktorú by sa všetci sudcovia mali snažiť dosiahnuť a o ktorú by mali usilovať. Ich stotožnenie so zlým správaním odôvodňujúcim disciplinárne stíhanie by odradilo budúci vývoj týchto štandardov a spôsobilo nesprávne pochopenie ich účelu. Aby bolo disciplinárne stíhanie dôvodné, zlé správanie musí byť vážne a flagrantné, takým spôsobom, ktorý nemôže byť zameniteľný s jednoduchým zlyhaním dodržať profesionálne štandardy ustanovené v pravidlách ako sú tie, o ktorých sa diskutovalo v prvej časti tohto Stanoviska.
61. To ale neznamená, že porušenie profesionálnych štandardov identifikovaných v tomto Stanovisku nemôže byť predmetom skúmania, pokiaľ je tak závažné, že existuje podozrenie zo zlého správania takej intenzity, ktorá odôvodňuje a vyžaduje disciplinárne potrestanie. Niektoré z odpovedí na dotazník explicitne pripúšťajú takéto prípady: napríklad profesionálne štandardy sú opísané ako majúce „určitú váhu“ v disciplinárnych konaniach v Lotyšsku a ako predstavujúce cestu „napomáhajúcu sudcom rozhodujúcim disciplinárne konania osvetľovať ustanovenia sudcovských zákonov“ v Estónsku. Tiež sa používajú v disciplinárnych konaniach v Moldavsku. (Na druhej strane odpoveď Ukrajiny a Slovenska odmietli existenciu akéhokoľvek vzťahu medzi nimi).
62. V niektorých krajinách boli dokonca vytvorené oddelené systémy v snahe upraviť alebo vynútiť profesionálne štandardy. V Slovinsku zlyhanie pri dodržiavaní takých štandardov môžu viesť k uloženiu sankcie Čestným súdom „Court of Honour“ v rámci Asociácie sudcov, ale nie pred disciplinárnym súdom. V Čechách, v obzvlášť závažných prípadoch nedodržania pravidiel profesionálneho správania sa, môže byť sudca vylúčený zo Sudcovskej únie, ktorá je zdrojom týchto princípov.
63. Druhý bod, s ktorým sa CCJE stotožňuje je ten, že je vecou každého štátu, aby v právnej úprave špecifikoval, aké správanie sa môže viesť k disciplinárnej zodpovednosti. CCJE poznamenáva, že v niektorých krajinách sa snažili veľmi podrobne upraviť správanie sa, ktoré môže byť podkladom k disciplinárnemu stíhaniu a viesť k uloženiu nejakej formy sankcie. Tak v Turecku, zákon o sudcoch a prokurátoroch špecifikuje rôzne stupne porušenia práva (vrátane napríklad zotrvanie mimo práce bez ospravedlnenia počas rôzne dlhého časového obdobia) a im zodpovedajúce stupňovanie sankcií začínajúce upozornením, cez odsúdenie (t. j. prísne pokarhanie), rôzne dôsledky na kariérny postup, preloženie, až po konečné prepustenie. Podobne zákon z roku 2002 v Slovinsku v snahe naplniť princíp *nulla poena sine lege* definuje 27 kategórií disciplinárnych previnení. Akokoľvek, je veľmi zjavné, že všetky tieto snahy sa koniec koncov uchýľujú k všeobecným „catch-all“ formuláciám, ktoré vyvolávajú otázku rozsudku a stupňa. CCJE nepovažuje za nevyhnutné (či už na základe princípu *nulla poena sine lege* alebo na inom základe), alebo dokonca možné, špecifikovať v precíznej alebo detailnej terminológii na európskej úrovni skutkové podstaty všetkých typov zlého správania, ktoré môžu viesť k disciplinárnemu stíhaniu a sankcii. Podstata disciplinárneho stíhania spočíva v postihu správania sa, ktoré je fundamentálne v rozpore so správaním, ktoré sa očakáva od profesionála v pozícii, v ktorej sa nachádza osoba, ktorá je podozrivá zo zlého správania.

64. Na prvý pohľad Princíp VI.2 Odporúčania č. R (94) 12 môže byť chápaný tak, ako keby navrhoval, aby skutkové podstaty disciplinárnych previnení museli byť vždy „definované“ vopred „v podrobnej právnej úprave“. CCJE plne akceptuje, že pre každé disciplinárne stíhanie musia byť dané konkrétne dôvody v čase podania disciplinárneho návrhu. Ale, ako bolo povedané, nie je presvedčená, že je nevyhnutné, alebo dokonca možné, aby na európskej úrovni boli stanovené definície všetkých potenciálnych dôvodov na disciplinárne stíhanie vopred inak, než všeobecnými ustanoveniami, ktoré už boli prijaté vo väčšine európskych krajín. V tejto súvislosti preto CCJE dospela k záveru, že cieľ stanovený v článku 60 c) jej Stanoviska č. 1 (2001) nemôže byť realizovaný na európskej úrovni.
65. Žiaducim sa javí, aby individuálne členské štáty ďalej podrobne v zákone definovali dôvody pre podanie disciplinárnych návrhov, ako sa uvádza v Odporúčaní č. R (94)12. V súčasnosti sú dôvody pre podanie disciplinárneho návrhu definované príliš všeobecnými výrazmi.
66. Pokiaľ ide o otázku ii): Kým a ako môže byť takéto stíhanie iniciované? Disciplinárne konania sú v niektorých krajinách iniciované ministrom spravodlivosti, v niektorých môže dať podnet určitý sudca, alebo rada sudcov alebo prokurátorov, ako napríklad prvý prezident Odvolacieho súdu (Court of Appeal) vo Francúzsku alebo Generálny prokurátor v Taliansku. V Anglicku je iniciátorom minister spravodlivosti (Lord Chancellor), avšak iba po odsúhlasení predsedom najvyššieho súdu (Lord Chief Justice)
67. Dôležitou je otázka, čo v prípade, keď osoby namietajúce pochybenie sudcu nemôžu urobiť žiadne kroky. Takéto osoby musia mať právo podať sťažnosť osobe alebo orgánu, ktorý môže iniciovať disciplinárne stíhanie, ale nemôžu sami takýmto oprávnením na podanie disciplinárnej žaloby disponovať. Musí existovať filter, pretože v opačnom prípade by sa sudcovia často mohli ocitnúť pred disciplinárnym súdom čeliac obvineniam nespokojných účastníkov konania.
68. CCJE má za to, že konanie smerujúce k iniciovaniu disciplinárneho stíhania si vyžaduje väčší formalizmus. Navrhoje, aby si každá krajina zriadila špeciálny orgán alebo osobu, ktorej by boli sťažnosti na sudcov zasielané a ktorá by zhromažďovala aj vyjadrenia sudcov, ktorých sa konkrétna sťažnosť týka a až na základe ich vyhodnotení by dospela k záveru, či existujú dostatočné dôvody na podanie disciplinárneho návrhu a v tom prípade predloží vec disciplinárnemu súdu.
69. Ďalšia otázka: Kým a ako môže byť disciplinárne konanie ukončené? Celá sekcia Základných princípov OSN je venovaná disciplíne, odvolaniu a preloženiu. Článok 17 upravuje sudcovské „právo na spravodlivý proces“. Podľa čl. 19 „všetky (...) disciplinárne konania musia byť rozhodnuté v súlade s ustálenými štandardmi sudcovského správania sa“. Na záver čl. 20 stanovuje princíp, že „rozhodnutia v disciplinárnych konaniach, alebo v konaniach o odvolaní a preložení musia byť predmetom nezávislého prieskumu“. Na európskej úrovni akýsi návod poskytuje Princíp VI Odporúčania č. R (94) 12, ktorý odporúča, že disciplinárne opatrenia by mali ukladať „orgány so špeciálnymi kompetenciami, ktorých úlohou je aplikovať akékoľvek disciplinárne opatrenie a sankciu, ak takéto neukladá súd a ktorého rozhodnutia sú kontrolovateľné nadriadeným súdnym orgánom, alebo ktorý je nadriadený súdny orgán sám osebe“ a že sudcovia v tejto súvislosti požívajú minimálne taký stupeň ochrany, aký poskytuje čl. 6 Dohovoru. Ďalej CCJE v tomto kontexte zdôrazňuje, že disciplinárne opatrenia zahrňujú akékoľvek opatrenia nepriaznivo ovplyvňujúce postavenia sudcov, alebo ich kariéru, vrátane preloženia na iný súd, nevýhody v kariérnom postupe alebo straty vo finančnom ohodnotení.
70. Odpovede na dotazník ukazujú, že v niektorých krajinách disciplínu zabezpečujú súdy špecializované na túto agendu, napr. „disciplinárne komisie najvyššieho súdu“ (Estónsko, Slovinsko – kde je zastúpený každý stupeň). Na Ukrajine je komisia zložená zo sudcov toho istého stupňa ako je sudca, ktorého sa konanie týka. Na Slovensku sú v súčasnosti dva stupne komisií, jedna zložená z troch sudcov a druhá z piatich sudcov najvyššieho súdu. V Lotyšsku je komisia sudcov

z rôznych stupňov všeobecných a správnych súdov. V niektorých krajinách rozsudok vydáva Súdna rada, ktorá zasadá ako disciplinárny súd (Moldavsko, Francúzsko, Portugalsko).

71. CCJE niekoľkokrát vyjadrila svoj názor, že disciplinárne konanie proti ktorémukoľvek sudcovi musí byť vedené nezávislou autoritou (alebo „tribunálom“) s garanciou všetkých práv na obhajobu – pozri bod 60(b) Stanoviska CCJE č. 1 (2001) o štandardoch týkajúcich sa nezávislosti súdnej moci a neodvolateľnosti sudcov. Tiež má na pamäti, že orgán zodpovedný za zriadenie takého tribunálu má byť nezávislý (s väčšinovým zastúpením sudcov vybratých ostatnými sudcami), ktorý, ako CCJE odporučila v bode 46 jej prvého stanoviska, je vo všeobecnosti zodpovedný za menovanie sudcov. To však v žiadnom prípade nevyklučuje, aby členmi disciplinárnych tribunálov boli aj osoby iné ako sudcovia (aby sa zabránilo korporativizmu), avšak vždy je potrebné zabezpečiť, aby to neboli osoby, ktoré sú členmi parlamentu, vlády alebo štátnej správy.
72. V niektorých krajinách právo iniciovať disciplinárne konanie má najvyššia súdna autorita (najvyšší súd). CCJE sa domnieva, že postup týkajúci sa disciplinárnych konaní by mal byť v každej krajine taký, aby umožňoval podanie odvolania proti rozhodnutiu (či už autoritou samotnou, tribunálom, alebo súdom) na súd.
73. Poslednou otázkou zostáva (iv): aké sankcie môžu byť uložené za zlé správanie preukázané v disciplinárnom konaní? Odpovede na dotazník odkryli veľké rozdiely bezpochyby odrážajúce rôzne právne systémy a požiadavky. V systéme „common law“, s malými homogénnymi sudcovskými komunitami zloženými so skúsených senior právnikov, jedinou formálnou sankciou, ktorej uloženie však musí byť evidentne nevyhnutné (z následnou malou možnosťou návratu), je krajným opatrením preloženie resp. odvolanie z funkcie, kým neformálne upozornenia alebo stretnutia sa môžu osvedčiť ako veľmi efektívne. V ostatných krajinách, s väčšími a často menej skúsenými sudcovskými komunitami, odstupňovanie formálne vyjadrených sankcií sa považuje za vhodné, niekedy zahrňajúce dokonca finančné postihy.
74. Európska charta o štatúte sudcov (článok 5.1) hovorí, že „škála sankcií, ktoré môžu byť uložené, musí byť upravená v zákone a musí obsahovať princíp proporcionality“. Niektoré príklady možných sankcií sa objavujú v Odporúčaní č. R (94) 12 (princíp VI.1). CCJE schvaľuje potrebu každej jurisdikcie identifikovať sankcie prípustné podľa ich vlastného disciplinárneho systému tak, aby tieto boli v princípe aj pri aplikácii proporcionálne. Nepovažuje však za vhodné aby sa na európskej úrovni vytvoril akýkoľvek definitívny zoznam.

5°) Závery týkajúce sa zodpovednosti

75. Pokiaľ ide o trestnú zodpovednosť, CCJE sa domnieva že:

- i) sudcovia majú byť trestne zodpovední podľa všeobecných ustanovení trestného práva za trestné činy alebo prečiny spáchané mimo výkonu sudcovskej funkcie;
- ii) sudcovia by nemali čeliť trestnej zodpovednosti za neúmyselné porušenie povinností sudcu.

76. Pokiaľ ide o občianskoprávnu zodpovednosť, CCJE sa domnieva, majúc na pamäti princíp nezávislosti, že:

- i) nápravu pochybení sudcu (pri rozhodovacej činnosti, či už hmotnoprávnych alebo procesných), by mal zabezpečovať odvolací systém (či už s povolením alebo bez povolenia súdu);
- ii) nápravu akýchkoľvek zlyhaní pri výkone funkcie sudcu (vrátane napríklad neodôvodnených prietahov v konaní) možno uplatniť iba voči štátu;

- iii) nie je vhodné, aby sudca v súvislosti s výkonom sudcovskej funkcie, čelil akejkolvek osobnej zodpovednosti, vrátane regresnej náhrady voči štátu, okrem prípadov úmyselného zavinenia.

77. Pokiaľ ide o disciplinárnu zodpovednosť, CCJE sa domnieva, že:

- i) v každej krajine zákon, alebo základná charta aplikovateľná na sudcov musí definovať tak presne, ako je len možné, zlyhania, za ktoré môžu byť uložené disciplinárne opatrenia a rovnako tak proces, ktorý musí nasledovať;
- ii) pokiaľ ide o inštitút disciplinárneho konania, krajiny by mali uvažovať o zavedení, resp. zaviesť, špeciálny orgán, alebo osobu, oprávnenú prijímať sťažnosti na sudcov, vyjadrenia dotknutých sudcov a následne zvažovať, či vo svetle predložených argumentov je dôvodné iniciovať disciplinárne konanie voči sudcovi, alebo nie;
- iii) akékoľvek začaté disciplinárne konanie musí byť vedené a rozhodnuté nezávislou autoritou, alebo tribunálom v konaní, ktoré garantuje plné právo na obhajobu;
- iv) ak takáto autorita, alebo tribunál nie je súdom samým o sebe, potom jeho členovia majú byť ustanovení do funkcie nezávislou autoritou (zloženou v podstatnej časti zo sudcov zvolených demokraticky ostatnými sudcami), ako CCJE odporúča v bode 46 jej Stanoviska č. 1 (2001);
- v) disciplinárne konanie má byť v každej krajine upravené tak, aby umožňovalo odvolanie proti rozhodnutiu prvostupňového orgánu (či už je to samotná autorita, tribunál alebo súd) na súd;
- vi) sankcie, ktoré môžu byť uložené v prípade preukázaného pochybenia, majú byť presne definované zákonom, alebo základnou chartou sudcov a majú byť aplikované proporcionálnym spôsobom.

